

Rozhovor s Mgr. Petrem Birklenem, generálním ředitelem Povodí Odry

Začátkem března tohoto roku se stal generálním ředitelem státního podniku Povodí Odry. Jak dlouhá byla cesta na tento post a co pro něj znamená? Jak se vypořádal s následky povodní v roce 2024 a jak zvládá boj proti dezinformacím? A bude konečně vybudována již mnoho let diskutovaná přehrada Nové Heřminovy? Na naše otázky pro srpnové VTEI odpovídá Mgr. Petr Birklen.

Pane řediteli, vystudoval jste obor Systematická biologie a ekologie se zaměřením na hydrobiologii na Univerzitě Palackého v Olomouci. Co bylo impulzem, respektive co vás přivedlo k tomuto oboru?

Už jako kluk jsem byl fascinován dvěma fenomény: světem živých organismů – jak celý komplexní systém funguje – a pak zcela konkrétně lidským tělem. Když jsem se na gymnáziu rozhodoval, jakou cestu po maturitě zvolím, vyhrálo studium medicíny. Jsem ale z generace tzv. Husákových dětí a počty zájemců o studium nejen medicíny byly tehdy omračující, což nakonec v kombinaci s mými trochu rebelskými roky vedlo k tomu, že jsem se na žádnou školu nedostal. To byla tvrdá, ale jak čas ukázal, i docela užitečná rána. Jakousi náhodou jsem narazil na nově otevírané pomaturitní studium v Ostravě, které se zaměřovalo na aplikovanou ekologii. Bylo mi to blízké, tak jsem to zkusil s tím, že ten rok alespoň využiju k intenzivní přípravě na další přijímací zkoušky. Nakonec se mé rozhodnutí ukázalo jako skvělá volba. Ten obor totiž tehdy teprve začínal, moc se o něm nevědělo a studentů tam bylo jenom pár. Vyučujícími byli tenkrát přednášející z Katedry biologie a ekologie Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity. Tam jsem se setkal s osobnostmi jako třeba se Zdeňkem Ďurišem, Zdeňkem Majkusem, Jaroslavem Ašmerou nebo Alešem Dolným, kteří k nám měli naprosto fantastický přístup. Navíc tím, jak nás bylo málo, vznikla skvělá parta a zažili jsme i spoustu legrace. Tato krátká, ale intenzivní zkušenost se nakonec stala zásadním impulzem k tomu, že další přihlášku jsem si po roce dal rovnou na obor Systematické biologie a ekologie. Studium jsem začínal na Ostravské univerzitě, takže jsem de facto pokračoval se stejnými pedagogy. Magisterský titul jsem si pak dodělal v Olomouci na Palackého univerzitě.

Po dokončení studií jste – s malou přestávkou – více než osm let působil jako vedoucí regionálního pracoviště AOPK v Ostravě. S jakými „postudijními“ ambicemi jste na tuto pozici nastupoval? Vzpomenete si na svůj první projekt?

AOPK pro mne sice byla po škole meta, ale nakonec to nebyla moje první pracovní zkušenost. Čekala mne civilní služba a já jsem si dal za cíl dělat to, co nebude úplně ztráta času a bude to užitečné pro moji další profesní dráhu. Tehdy jsem přišel na středisko AOPK v Olomouci a ptal jsem se, jestli by mne nevyužili jako civilkáře. Vedoucí Jirka Šafář mne sice trpělivě vyslechl, ale řekl mi, ať přijdu, až budu mít po civilní službě. Takže na AOPK jsem musel zapomenout, nicméně v novinách jsem našel inzerát informující o výběrovém řízení na vodohospodářského technika v Českém rybářském svazu v Ostravě. Drze jsem se tam vypravil s tím, že pokud mne vezmou, musejí mi tam nejdříve umožnit absolvovat civilní službu, což bylo, jak jsem si zjistil, na rybářském svazu možné. A oni mne skutečně vzali! Ačkoli to tehdy nebylo zcela dle pravidel civilní služby, rovnou jsem tam mohl vykonávat i práci na inzerované pozici. Tím se můj záměr naplnil a já tam nakonec zůstal ještě další dva roky jako zaměstnanec. Zmiňuji to hlavně proto, že pro mou další kariéru to byla zcela zásadní zkušenost. Tam jsem se ponořil do vodohospodářské praxe a díky spravovanému území, jež zahrnovalo celé povodí Odry a částečně i Moravy, jsem dost detailně poznal nejen hydrografickou síť v území, ale i místní specifika. Zde se také odehrálo jedno z mých důležitých profesních setkání, a sice s docentem Milanem Jařabáčem, lesnickým a vodohospodářským výzkumníkem, jenž byl tehdy členem orgánů svazu. S ním jsem absolvoval nespočet terénních výjezdů, jednání se správci toků a projektanty, čímž jsem si v podstatě doplnil i

vodohospodářské vzdělání. Těch několik let naší spolupráce byla opravdu velká škola. Až po této první pracovní zkušenosti přišla nabídka pracovat v AOPK, ve středisku v Ostravě. Při řešení revitalizace řeky Jičínky mne tehdy oslovil vedoucí střediska Vladimír Mana, jestli bych jim nepomohl s vyhlášením národní přírodní památky Skalická Morávka a nepřipravil podklady pro plán péče. Tento projekt se tedy stal zároveň i mým prvním projektem v AOPK, který jsem začínal ještě jako externí spolupracovník. Záhy jsem byl v AOPK přijat na místo zoologa a ještě dřív, než jsem se stihl v této roli rozkouskat, jsem byl jmenován do funkce vedoucího pracoviště v Ostravě. To byl pro mne velký skok. I v AOPK jsem se pak věnoval hlavně vodě, revitalizacím toků a zprůchodňování migračních bariér.

Vaše profesní působení je spojené i se soukromým sektorem. Přes pět let jste pracoval ve společnosti Ekotoxa, s. r. o. Jak moc jste vnímal tuto změnu ve srovnání s vašimi dosavadními profesními zkušenostmi?

Kdo takovou změnu zažil, jistě potvrdí, že rozdíl mezi světy veřejného a soukromého sektoru je opravdu značný. I když měla Ekotoxa vždy i výzkumné ambice a byla primárně orientována na podporu veřejné správy, stále šlo o „eseróčko“, co se musí na trhu uživit primárně ze zakázek, a to není v oboru environmentálního poradenství vždy úplně jednoduché. Já byl do té doby zvyklý pracovat s přiděleným rozpočtem a nemusel jsem se až tak starat o to, kde na výdaje vezmu peníze a jak zaplatím lidi. Najednou to pro mne jako výkonného ředitele byl denní chleba a bylo nezbytné chápat znalosti a zkušenosti jako kapitál, o který buď na trhu aktuálně zájem je, nebo není. Když to zjednoduším, tak to na jedné straně znamená neustálé přemýšlení o nových produktech podle poptávky nebo konkurence a na druhé straně cashflow, tedy stabilní přísun peněz do firmy. Myslím, že se nám za tu dobu spolupráce pár věcí podařilo, zejména v oblastech, jímž jsem se věnoval i předtím, třeba na Ministerstvu životního prostředí. Rozjel jsem produkty, jako je Strategie adaptace měst na změny klimatu nebo Územní studie krajiny, které jsme pomáhali Ministerstvu pro místní rozvoj metodicky i realizací pilotního projektu nastavit. Za mého působení jsme byli docela úspěšní i v té výzkumné oblasti a podařilo se nám získat několik výzkumných projektů podpořených Technologickou agenturou ČR.

Následujících zhruba pět let vašeho profesního života bylo spojeno s regionální rozvojovou agenturou Moravskoslezské Investice a Development, a. s. (MSID). Během několika měsíců jste se tak z pozice experta na životní prostředí vypracoval až do vedení společnosti se zodpovědností za úspěšné realizace projektů. Na jaké projekty jste pyšný a jaké se naopak nepodařilo realizovat?

Bezesporu jsem hrdý na ten první, jehož řízení mne vlastně do MSID přivedlo. Je jím desetiletý integrovaný projekt LIFE COALA, který jsem vymyslel s kamarádem a následně připravil i žádost o podporu jeho financování. Moravskoslezskému kraji a dalším dvanácti partnerům se na něj podařilo získat dotaci z programu LIFE ve výši bezmála deseti milionů eur, což je šedesát procent celkových nákladů. Tento projekt stále běží a dodnes je teprve druhým integrovaným projektem programu LIFE v ČR a prvním realizovaným pouze na regionální úrovni. Věřím, že Moravskoslezskému kraji pomůže posílit jeho klimatickou odolnost a podpoří i celkovou transformaci našeho uhelného regionu. Jsem ale hrdý také na rozvojový program POHO 2030, který jsem s týmem vybudoval na základě Koncepce rozvoje pohornického území na Karvinsku vytvořené mými předchůdci. Z tohoto programu vzešel jako vlajková loď nakonec jeden ze strategických transformačních projektů Moravskoslezského kraje – POHO Park Gabriela. Ten řeší přeměnu bývalého černouhelného dolu, dnes kulturní památky, na kulturně-vzdělávací centrum Karvinska. Projekt získal stavební povolení, má zajištěné financování z Operačního programu Spravedlivá transformace ve výši 400 milionů korun a v příštím roce by se mělo

začít se stavebními pracemi. Co se naopak v rámci programu POHO 2030 nepodařilo, je konverze dvou likvidovaných černouhelných dolů na ekonomické zóny. To je pro region velmi potřebné, protože s koncem těžby uhlí odchází z části regionu ekonomická aktivita, kterou je třeba nejen nahradit, ale aktivně vytvářet podmínky pro rozvoj či засidlování nových a perspektivních odvětví průmyslu. Pokud ale vím, nově založená státní společnost SIRS by tyto předpřipravené projekty MSID měla převzít a pokračovat v nich. Důležité je, že to nebyla marná práce.

Od prvního března letošního roku zastáváte funkci generálního ředitele státního podniku Povodí Odry. Do této pozice jste, jak jste sám poznamenal, nastoupil v důležitém období odstraňování povodňových škod, realizace protipovodňových opatření a naplnění harmonogramu přípravy vybudování vodního díla Nové Heřminovy. Co všechno se podařilo realizovat v otázce odstraňování povodňových škod od doby vašeho nástupu do funkce generálního ředitele?

Bylo by dost nepokorné mluvit po tak krátké době o nějakých zásluhách. Já jsem převzal po svém předchůdci mimo jiné už zahájenou likvidaci povodňových škod včetně harmonogramu na další období, jehož se víceméně držím. Moc v tomto procesu urychlit nelze, chci se zaměřit zejména na eliminaci možných bariér, které by mohly přípravu a následnou realizaci zpomalit. Je to především intenzivní spolupráce se samosprávami i veřejností, zejména vlastníky pozemků v území. Pokud bych to měl vzít postupně, od loňského roku bylo za likvidaci povodňových škod efektivně utraceno kolem 240 milionů korun, což byly prostředky určené především na prvotní zabezpečovací práce všude tam, kde to bylo potřeba, abychom alespoň provizorně zabránili dalším škodám. Částečně jsme se pustili i do obnovy vodohospodářského majetku. V současnosti dokončujeme například obnovu rozplavených hrází v Opavě – Palhanci, v Krnově – Kostelci nebo na soutoku Odry s Opavou v Ostravě. Vzhledem k tomu, že škody jen na vodohospodářském majetku Povodí Odry byly vyčísleny na 6,1 miliardy korun, teprve teď nás čeká opravdu hodně práce. Aktuálně spolupracujeme na studii obnovy protipovodňové ochrany na vybraných úsecích Opavy a Opavice, kterou zpracovává AOPK. Na její výsledky, jež mají být k dispozici v srpnu, chceme navázat projektovou přípravou obnovy často zničených vodních děl. Leckde, zejména pak na řece Opavě mezi Vrbnem a Novými Heřminovy, půjde pravděpodobně i o změnu celé koncepce protipovodňové ochrany přírodě blízkým způsobem. Obdobný postup bude následovat i na Bělé a Staříči. Nicméně na Opavici jsme již ryze v naší režii zahájili projekční přípravu obnovy úseků především v zastavěných územích, jichž se zmíněná studie netýká. Zde není zpravidla jiná obnova než v původních parametrech možná. Dále nyní intenzivně dokončujeme dokumentaci k podání žádosti o stavební povolení pro vodní nádrž Nové Heřminovy, včetně dořešení majetkoprávních vztahů. Z komplexu opatření na horní Opavě vedle vlastní přehrady připravujeme také opatření na tocích pod přehradní hrází od Zátoru po Krnov. Pro dva úseky již bylo vydáno stavební povolení, pro další dokončujeme dokumentaci. Letos chceme ještě zahájit projektovou přípravu protipovodňových opatření ve městě Krnov, kterou tak po dohodě s městem o několik let urychlíme.

Jaké aktuální projekty protipovodňových opatření jsou nyní ve fázi realizace a u kterých předpokládáte „přestřihávání pásky“?

Na prvním místě musím zmínit protipovodňová opatření v Bohumíně – Pudlově. Stavba za 400 milionů korun by měla být dokončena v roce 2026. Po provedení technických opatření v rámci této stavby budou zastavěné části zájmového území chráněny před zaplavením při povodni do výše průtoku 1 555 m³/s, což nyní odpovídá stoletému ovlivněnému průtoku v řece Odře s bezpečnostním převýšením 0,5 m. Je to také jedna z ostře sledovaných staveb, která zásadním způsobem přispěje k ochraně města Bohumína.

V letošním roce budeme pomyslně stříhat pásku na vodním díle Baška, kde prochází rekonstrukcí bezpečnostní přeliv za 130 milionů korun, jenž následně umožní bezpečné a spolehlivé převedení extrémních povodní a odolá účinkům kontrolní tisícileté povodňové vlny. Toto vodní dílo je provozováno v rámci víceúčelové Vodohospodářské soustavy Povodí Odry a svým celkovým objemem nádrže zhruba 1,1 milionu m³ je nejmenší přehradou v povodí Odry. Koncem roku bude dokončena stavba jezu Ráj – Karviná za 94 milionů korun. Tento jez se nachází v území postiženém důlními vlivy a byl ve stavu, kdy neplnil svou hlavní funkci, tedy zajištění odběru vody. Na financování rekonstrukce se podílí rovněž OKD, které je za škody způsobené důlní činností zodpovědné.

Územní rozhodnutí o přehradě Nové Heřminovy napadla ekologická organizace Děti Země, současně bylo nutné dořešit majetkoprávní vztahy osmnácti majitelů pozemků v katastru obce. Jak se vám daří v této oblasti?

Dnes už rozhodnutí soudu známe. Žaloba spolku Děti Země byla zamítnuta, čímž se odstranila celkem významná nejistota v přípravných pracích na realizaci přehrady. Pro korektnost je však třeba uvést, že je zde stále možnost opravného prostředku, a sice kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu, který ještě může spolek využít. Chci k tomu ale říci, že jedna věc je napadený průběh správního řízení o povolení umístění stavby přehrady, konkrétně způsobu vypořádání vznesených připomínek spolku v napadeném rozhodnutí, a věc druhá je obsah připomínek spolku. Já jsem schopen ovlivnit to, jakým způsobem můžeme s těmito připomínkami pracovat i bez ohledu na aktuální rozsudek. Pokud tedy existuje zájem jednat o zohlednění těchto připomínek a budou-li ve vztahu ke stupni přípravy relevantní, jsem takovému jednání zcela otevřený. Jsem dokonce přesvědčen, že některým připomínkám jdeme v chystané dokumentaci naproti nebo již vyplývaly z podmínek, například posouzení EIA, či jsou řešitelné v rámci realizace stavby. Pokud jde o majetkoprávní vypořádání, s většinou vlastníků jsme se dohodli na podmínkách výkupu nemovitostí. V případě tří majitelů nemovitostí byl na začátku května podán podnět k jejich vyvlastnění. Nicméně i přesto pokračujeme ve snaze najít s těmito lidmi dohodu. Nemůžeme už ale dále vyčkávat a tímto krokem si potřebujeme s dostatečnou rezervou úspěšné dotažení majetkoprávního vypořádání „pojistit“. Pořád věřím, že tento vyvlastňovací scénář se nakonec nenaplní a k dohodě dojde. Ještě zmíním, že obec Nové Heřminovy zorganizovala 26. dubna referendum, v němž občané vyjádřili souhlas s realizací přehrady i protipovodňových opatření v obci, což otevřelo cestu k dlouholeté blokaci jakýchkoli jednání. S vedením obce jsem v intenzivním kontaktu. Potřebujeme, aby došlo ke změně územního plánu, a začneme chystat i kompenzační opatření pro obec, jejichž příprava se zastavila někdy v roce 2010. Jejich podobu už jsme představili na veřejném slyšení. Nyní připravujeme společnou pracovní skupinu za účasti zástupců obce, občanů i projektanta určenou k finalizaci těchto opatření.

Poslední důležitou věcí, kterou jste při svém nástupu do pozice generálního ředitele vyzdvihl, byla kvalitní komunikace směrem k samosprávám obcí a měst. Jakým způsobem zde pracujete s dezinformacemi?

Ano, to je podle mého názoru zásadní. Není to nějaká líbivá politika, ale zcela klíčová součást činnosti podniku, která může ušetřit hodně komplikací zejména v krizových dobách nebo při prosazování důležitých projektů. Zmíním tady jen základní princip, protože téma je při rozsahu činnosti podniku velmi široké. Je potřeba si uvědomit, že dezinformace nebo nesprávné informace se šíří v dnešní době velmi snadno, protože jsou často atraktivní ať už svou formou, nebo obsahem. Laika snadno někdo přesvědčí, že stávající povodňová ochrana za povodní v roce 2024 nefungovala – myslím tím například

situaci, kdy hráze s dimenzemi ochrany na stoletou povodeň přetekly –, a že tedy potřebuje přehodnotit ve vztahu k aktuální povodni. Pokud neexistuje jiná alternativa, stává se pro mnohé taková informace jediným zdrojem a šíří se snadno dál. Pak už nezbývá, než se defenzivně bránit, což už je samo o sobě většinou nevýhodná pozice, byť máme oporu v legislativě, v technických standardech nebo třeba v nějakém společensko-kulturním konsenzu. Mým cílem je tedy nastavit úroveň informací o činnostech podniku na úrovni, která povede k obecnému povědomí o tom, co děláme a jak z toho populace dlouhodobě těží. Získat si tím veřejnost na svou stranu, abychom v dobách krizí měli na čem stavět a mohli se opřít o určitou míru znalostí, že se věci dějí z nějakého důvodu. Chápu, že takový výklad je příliš obecný, ale mám z předešlých působení s takovými soustavnými kampaněmi zkušenosti. Podrobněji to aktuálně zpracováváme v nové komunikační strategii podniku, kterou budeme mít hotovou po prázdninách, a pak bude třeba další příležitost se k tomu podrobněji dostat.

Prozrad'te na závěr čtenářům, kde vidíte vaše další působení ve vodním hospodářství.

Nad tím teď opravdu nepřemýšlím. Já mám v současné době jedinou ambici, a to pracovat s plným nasazením pro Povodí Odry, konkrétně na splnění úkolů, kterým se věnuji u předešlých otázek. Pokud se mi to podaří a nebudu se navíc za samotný výsledek stydět, budu spokojený.

Pane řediteli, děkuji za čas, který jste věnoval našemu rozhovoru.

Ing. Josef Nistler

Mgr. Petr Birklen

Mgr. Petr Birklen se narodil 27. října 1974 v Opavě. Po maturitě na Mendelově gymnáziu v Opavě studoval na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity a poté Palackého univerzity v Olomouci, kde se zaměřil na studium hydrobiologie. Po dokončení studia pracoval deset let ve státní ochraně přírody, kde zastával funkci vedoucího střediska AOPK v Ostravě, ředitele odboru péče o krajinu na MŽP a následně vedoucího Správy CHKO Poodří. Po odchodu ze státní správy byl výkonným ředitelem ve společnosti Ekotoxa, s. r. o., a následně působil v představenstvu krajské rozvojové agentury MSID, a. s. Je autorem a spoluautorem řady projektů zaměřených na problematiku udržitelného využívání krajiny a dopadů klimatické změny. Od 1. března 2025 je generálním ředitelem Povodí Odry, s. p. V současnosti žije v Ostravě, je ženatý, má dvě dospělé děti.